

ETHNICAL AND CULTURAL IDENTITY WITHIN THE EDUCATIONAL AREA

Abstract: The paper discusses the problems of ethnical and cultural identities within the educational area where the individual develops his/her personality by interacting with others. The process itself involves exchange of meanings, development of a unified strategy for interaction, perception and understanding of the other/the stranger that is so far away. The social sense of the intercultural educational area reveals in its ability to relay forms of cultural and social experience. The sense of "equality" makes the pressure of suppression and restriction of significant personality identifications lesser. The intercultural educational area presupposes both understanding of the complex and multi-dimensional personality/background identity that marks the social development of the individual and tolerance to diversity available in various (co-)identifications. This is a very complex and multi-layered process where relations between people are enhanced by the inner necessity for collaboration and empathy.

Author information:

Ergidzhan Alinder-Ismailova
PhD student
at "Konstantin Preslavsky" - University of Shumen
✉ alinder@mail.bg
🌐 Bulgaria

Keywords:

Identity, ethnical and cultural identity, education,
multicultural education area, intercultural education area,
socialization, personal development.

Проблемът за идентичността – културна и етническа – е един от най-дискутираните през последните години. И ако доскоро историята на човечеството е била история на отделните държави, народи и култури, днес тя осезаемо се превръща в една обща глобална история. Онова, което се случва в отделни страни, по един или друг начин рефлектира върху живота на други. Процесът на глобализация обхваща всички сфери на човешкия живот, включително и културната, и етническа идентичност. Динамиката на глобалните процеси определя необходимостта от формирането на „по-обща мета-идентичности”, което прави процеса още по-сложен – процес, в който етническата, националната и културна идентичности са всъщност „различни йерархични нива в структурата на колективната идентичност”. Оказва се, че изграждането на глобална, космополитна, “мета-идентичност” е невъзможно без съхраняването на отделните културни, етнически и национални черти. (Сотирова, 2010: 16) Нещо повече, образователната среда дава възможност едновременно за съхраняване на отделните идентичности, повишава взаимодействието между различните култури, етнически групи, езици и религии и поставя акцент върху общото културно наследство.

Според А. Мол има над 250 определения за култура – лингвистични, етнологични, социологични, антропологични и т.н. Културата се разбира като особена човешка същност, с която хората осмислят по различен начин живота и възприемат по различен начин света. Сам по себе си човек е културен феномен.

Каквито и да са подходите при дефинирането на понятието култура, важно е да се отбележи, че в основата на съдържанието са ценностите. Според Иван Иванов ценностите са тези, които диктуват поведението и емоциите, определят начина на живот и етиката. Системата от норми на мислене и действие, която контролира обществените дела, всъщност проектира в себе си ценностите.

В образователната среда културата има две основни функции – да социализира индивидите и да създава лична и колективна идентичност. Поведението се моделира от културата. То е напълно свободно, но само в рамките на културния модел. По този начин даден индивид се интегрира в съответното общество.

От друг страна, колективната идентичност предполага възникването на културен конфликт, където основните процеси са два – идентичност и етничност. Макс Вебер е първият, който през 1922 г. дефинира понятието *етнос*. Според автора етносът/етническата група е съставена от хора „със субективно разбиране за общия си произход, сходни физически черти или навици и обичаи, или и двете”. По-късно във времето авторите В. де Лапуж, Уорнър, Ю. Бромелй дискутират проблемите, свързани с етноса и етническата идентичност, като вече разделят понятията етнос, раса и нация. Въпреки това, *етносът* като термин трудно се дефинира еднозначно. Трудностите произтичат от споровете за съотношението на етнос и етническа общност/етническа идентичност – „синоними или отнасящи се като част към цялото”. Въпреки разногласията при дефинирането на термина *етнос* съществува общо разбиране за основните отличителни черти на етноса – общност на произхода (родствена и културна), етническа идентичност, единно самосъзнание и психика, съпричастност към целите и интересите на групата и т.н.

Според Макс Вебер етническата идентичност е „основна, защото не е една възможност сред другите форми на идентификация, а е идентификация с базова група, без която е невъзможен трансферът на емоции, инстинкти и спомени”. Всъщност, етническата идентичност се оказва носител и стожер на културата, т.е. на културната идентичност. Съществуването на етносите в дадена среда се обуславя от разнообразните форми на отношения. Те са зависими един от друг, като по този начин се образува мрежа от междуетнически отношения.

Промените, които настъпиха и преобращаха света през последните два века, предизвикаха задълбочени дискусии относно проблемите на идентичността (културна и етническа) в образователната среда, нуждата от развиване на интеркултурни компетентности и обучителни модули за социализация и комуникативни умения при критични ситуации. Интеркултурните компетентности, според Едуард Хол, са неразривно свързани с развитието на човечеството. (Хол, 1969: 89)

От друга страна, изключително важно е да се работи върху формирането на интеркултурните компетентности, тъй като те гарантират оцеляването на отделните идентичности в една все по-разнообразна и всепоглъщаща среда. Всъщност, тези компетентности не са се нови явления. Те са съществували през годините, тъй като хората винаги са живели в повече или по-малко мултикултурни общества, т.е. носят в себе си „родовата компетентност” – компетентност, придобита от родителите и средата. Голямото предизвикателство, пред което се изправя образователната среда, особено в последните години, е да увеличи интеркултурната компетентност – преподавателите трябва да установят „родовата компетентност”, да се съобразят с етническата и културна идентичност и да я обогатят, като предоставят възможности за взаимодействия в различни контекстови ситуации. Оказва се, че образователната среда е специфично интеркултурно пространство, където се проявяват особено ярко двете на пръв поглед взаимоизключващи се тенденции на отстояване на идентичността (културна и етническа) и стремеж към развиване на мултикултурната среда чрез приобщаване на възможно повече културни идентичности: от една страна, човек се идентифицира като личност, преминавайки през различни фази на своето биологично развитие (детство, юношество, зряла възраст и т.н.), а от друга – участва в множество социални групи (семейство, приятели, етнически общности, икономически и религиозни обединения, училищни и университетски общности и т.н.). Образователното пространство имплицира в себе си ефект от човешките отношения. Теоретичните трактовки от началото на 21 век го характеризират като „културно определено”. Културата носи в себе си особена специфичност, защото не може да гради релефи, „ако не съ-съществува” с други култури. Другостта, освен всичко друго, е и елемент от собственото саморазбиране. (Леонтович, 2003: 67) Според културните антрополози „няма разнообразие, ако няма своеобразие” и обратното.

Елиът Арънсън – антрополог от 20 век – твърди, че културното многообразие неминуемо води до две противоположни тенденции: от една страна, приближаване на някои културни особености, а от друга, акцентирание и защита на културните специфики. (Арънсън, 2009: 37) Процесът в образователното пространство е сложен, тъй като изисква пълно самопознаване, а от друга страна предполага идентификация с определената общност. Това е вътрешно присъщото противоречие – самоидентификация на индивида с определена група и факта, че всеки човек е неповторим. За да бъдат хората в своята уникалност полезни на/за себе си (а това означава и на/за околните), от особено значение е съизмерването с другите – т.е. самопознаването. Това, всъщност, е доказателство, че съществува непрекъсната борба между процеса на самопознаване, от една страна, и на идентификацията с общността, от друга.

Теоретично, образователната среда благоприятства развитието на човешката личност, запазването на достойнството и зачитането на основните човешки права и свободи чрез прилагане на разработени в дух на разбирателство, толерантност и дружелюбие към различния/другия образователни програми. Образователната среда предполага обмяна на ценности на базата на осмисляне и възприемане културната и етническа идентификация на Другия. Осмислянето на образователното пространство преминава през различни етапи, за да се стигне до дефинирането му като „образователен процес, в който участниците, представители на разнообразни етнически, расови, религиозни и расови групи, работят в дух на взаимно уважение и взаимозависимост”. (Иванов, 1999: 14) Оказва се, че образователната среда прави възможни подготовката и възприемането на демокрацията и „мултикултурността на едно общество”. (Бузов, 2008: 42) В редица педагогически, антропологически и психологически проучвания образователната среда се разглежда не само като идеалистична теоретична философска концепция, а се трансформира в социална, медийна и образователна практика. Последното е от съществено значение, тъй като предполага изграждане на модел на мислене и поведение в бъдещите поколения, в който основно място заема разбирането към културата на другия, зачитането на общочовешките ценности и уважението. Образователната среда в глобален план е изправена пред предизвикателството да включи в своя дневен ред работата с различни малцинствени групи. Проблематиката е изключително актуална, тъй като, особено през последните няколко години, различните интеграционни опити търпят провал. Редица съвременни социални мислители стигат до идеята, че образователната среда не трябва да налага еднозначни решения, нито да се страхува от различността, напротив – от нея се очаква да изтъква уникалността на човешкия опит, културното многообразие и дългата история на общуването между различните групи и общности. Идентичността е динамична, а не статична категория, следователно за нейното отстояване е нужна откритост и готовност за сътрудничество и обмен. Според Тофлър целта на образованието би следвало да бъде ускоряване на уменията на индивида да се адаптира, социализира и да създава нагласи за безспирна промяна. Това означава да се развиват човешките проницателни способности за събития и тенденции, както и за прогнозиране на бъдещето, да се моделира индивидуалното функционално поведение в съответствие с очакванията на културите, с които човек се сблъсква. Трябва да се отбележи факта, че културата и мултикултурния диалог са в основата на това да се научим да живее в хармония с другостта. Межкултурният диалог има не само много важно измерение в политиките на Европейската общност, но е и фактор с нарастващо значение във външните отношения на Общността с трети страни.

Важно е да се осигурят достатъчно средства в образователната среда за межкултурен диалог и диалога между гражданите, за да се засили зачитането на културно многообразие, за да се решават проблемите на сложната реалност в нашите общества и съвместното съществуване на различни културни идентичности и убеждения. В съответствие с редица Регламенти на Европейския съюз и ЮНЕСКО от изключително значение е да се подчертае

приносът на различните култури към световното наследство. Интеркултурното образователно пространство разширява мирогледа на индивида, като го подтиква да се вслушва по-често в себе си, да търси вътрешната си потребност от преосмисляне на битието. Личността, в досег с интеркултурното образование, пренарежда своите ценности по-често и в това е нейното предимство, защото по-често се (съ)измерва като индивидуалност в други мащаби и се разглежда в по-широк, глобален жизнен човешки аспект. Интересът към самия себе си води и до интерес към другия, несходния, непознатия, далечния. По този начин индивидуалния интерес при общуване в рамките на интеркултурното образователно пространство се превръща в социално явление.

References:

1. **Kabakchieva, D., 2014:** Sotsialna komunikatsya: UI „Episkop Konstantin Preslavski”, Shumen, 2014, ISBN 978-954-577-980-0
2. **Ivanov, Iv., 2000:** Vaprosi na grazhdanskoto obrazovanie. Shumen, 2000, ISBN 954-8789-77-9
3. **Ivanov, Iv., 1999:** Interkulturnoto obrazovanie: Aksios, Shumen, 1999, ISBN 954-8789-66-3
4. Avtorski kolektiv, Mnogoobrazie bez granitsi: Faber, Veliko Tarnovo, 2008, ISBN 978-954-775-896-4
5. **Aransan, E., 2009:** Chovekat – „sotsialno zhitovno”. Sofia: Damyan Yakov, 2009, 592 s. ISBN 978-954-527-429-9/
6. **Toffler, A., 1970:** *Future Shock*, 1970, ISBN 0-553-27737-5
7. **Toffler, A., 2006:** *Revolutionary Wealth*, 2006, Knopf, ISBN 0-375-40174-1
8. **Endres, B., 2002:** *Transcending and Attending to Difference in the Multicultural Classroom.* // Journal of Philosophy of Education, Vol. 36, No. 2, 2002
9. **Alder, Nora, 2000:** *Teaching Diverse Students.* // *Multicultural Perspectives*, 2000, Vol. 2 Issue 2.
10. **Banks, James A. And all, 2001:** Diversity Within Unity: Essential Principles For Teaching and Learning In a Multicultural Society. // Phi Delta Kappan, Nov 2001, Vol. 83 Issue 3
11. **David, Haley Lyn; Capraro, Robert M., 2001:** *Strategies for teaching in heterogeneous environments while building a classroom community.* // Education, Fall 2001, Vol. 122 Issue 1.
12. **De Vita, Glauco, 2001:** *Learning Styles, Culture and Inclusive Instruction in the Multicultural Classroom: A Business and Management Perspective.* // Innovations in Education and Teaching International, 2001.
13. **Le Roux, Johann, 2001:** *Social dynamics of the multicultural classroom.* // Intercultural Education, Vol. 12, No. 3, 2001
14. **Liao, Xiaofan, 2001:** *Effective Communication in Multicultural Classrooms.* // Department of Communication Studies, University of Northern Iowa, 2001.
15. **Musolff, Hans-Ulrich, 2001:** *Multiculturalism as a Pedagogical Problem.* // European Education, vol. 33, no. 3, Fall 2001
16. **Ramsey, Mary Lou, 2000:** *Monocultural Versus Multicultural Teaching: How to Practice What We Preach.* *Journal of Humanistic Counselling, Education & Development*, 19310293, Mar 2000, Vol. 38, Issue 3
17. **Sparks III, William G.; Butt, Karen L., 2000:** *Student Teaching Action Plans: A Context for Expanded Inquiry in Multicultural Education.* // Physical Educator, Fall 2000, Vol. 57 Issue 3.
18. **Hall, Edward T., 1966:** *The Hidden Dimension.* Garden City, N.Y.: Doubleday, 1966.
19. **Hall, Edward T., 1976:** *Beyond Culture.* Garden City: Anchor/Doubleday, 1976.
20. **Dubinina, Nikolay, P., 1973:** *Vechnoe dvizhenie (O zhizni i o sebe).* Politizdat, 1973.
21. **Leontovich, O. A., 2003:** *Vvedenie v mezhkulyturnuyu kommunikatsiyu.* Peremena, 2003.
22. **Fukuyama, Fr., 1997:** *Doverie.* Novite osnovi na svetovnia prosperitet. Sofia: Riva, 1997.

23. Reshenie № 1983/2006/EO na Evropeyskia parlament i na Saveta otnosno Evropeyskata godina na mezhdukulturen dialog, 2008.
24. **Veber, M., 1992:** Sotsiologia na gospodstvoto i sotsiologia na religiyata. UI „Sv. Kl. Ohridski”, Sofia, 1992.
25. **Sotirova, M., 2010:** Interkulturnost i identichnostni transformatsii. kn.6, sp. Pedagogika, 2010, s.15-27